

Є. Я. Шкредова, студентка групи ІТУ-20-3 (*ХНУРЕ, Харків*)

Н. О. Ластовець, канд. іст. наук, ст. викл. (*ХНУРЕ, Харків*) – науковий керівник

ВПЛИВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НА ДЕРЖАВОТВОРЧИЙ ПРОЦЕС

The role of the Ukrainian language in the process of state formation is analyzed. Bright examples of national revival in the literature are given.

Роль мови в процесі державотворення є складним і багатограним питанням. Спираючись на думки дослідників цієї проблеми, можемо стверджувати, що мова відіграє ключову роль в об'єднанні країни й творенні нації. Мова поєднує людей більше, ніж класова та релігійна приналежність, більше, ніж спільна історія чи етнічне походження [2, с. 85]. Мова є однією з ключових складових процесу державотворення, бо без неї не може існувати жодна країна.

Офіційною мовою нашої держави є українська. Звернімося до джерел походження української мови. За однією з теорій, носіями праіндоевропейської мови були представники археологічної культури, які проживали в Понтійських степах, частина з яких є територією сучасної України. Українська мова входить до слов'янської групи мов і належить до східної підгрупи. Також побутує думка, що українська мова була мовою матері, в той час коли російська вважалася офіційною. Саме завдяки цьому вона сповнена великою кількістю пестливих та мелодійних слів. На думку Оксани Забужко, є цікавим той факт, що українські письменниці Леся Українка і Ольга Кобилянська у листуванні використовували українську мову в поєднанні з усіма пустотливими «міау» й «чіча-лялями», щоб «утеплити», «оріднити» письмо [1, с. 150]. «... Власне оте «материнське» приватне, «простацьке» й «щире» – походження (з вернакуляру) й забезпечило було літературній українській ту підвищену чуттєву температуру (пластичність і абсолютну, воістину «елліністичну» природність емоційної афектації), яку більшість західноєвропейських мов, зіштивнілих і задубілих у шорах нормативного узусу, на той час уже втратили (англійська, наприклад, – після Шекспіра й взагалі елизаветинців), а відповідні національні літератури ностальгійно оплакували як свій «золотий вік» і прекрасну юність. Власне на цю «південну чутливість» так небезпідставно заздрили нам класики російської літератури, чия мова розвивалася зовсім іншими шляхами й завжди була непорівнянно більше «батьківською», ніж «материнською», – від Льва Толстого («Я дуже люблю вашу народну українську мову, звучну, цвітасту і таку м'яку. У вашій мові стільки ніжних, сердечних, поетичних слів: ясочко, зіронько, квітонько, серденько...» [3, с. 195]) до А. Солженіцина, з його безугавними наріканнями на втрату «теплої малоросійської культури»...» [1, с. 142].

Вважається, українська літературна мова виникла на основі «полтавського діалекту». Український поет родом з Полтави, Іван Петрович Котляревський, є засновником нової української літератури. Він своєю «Енеїдою» об'єднав

українське слово і світову культуру. «Енеїда» – перший твір, написаний живою українською мовою, на народній основі. Остаточне сформування нової української літературної мови закінчилося літературно-мовною діяльністю Т. Г. Шевченка. Його традиції у розвитку української літературної мови провадили далі у своїй творчості й інші письменники. Попри важкі часи, українські письменники починають друкувати свої твори в Російській імперії. Так уперше «Кобзар» був виданий у 1840 році в Санкт-Петербурзі. Він та інші видання українських письменників стали ніби ін'єкцією української культури в культуру імперську. Але незабаром почались заборони. Першою визначною подією став Валуєвський циркуляр, підписаний 30 липня (18 липня) 1863 року. У таємному розпорядженні міністра внутрішніх справ Російської імперії Петра Валуєва наказувалося призупинити публікацію релігійних, навчальних і освітніх книг, написаних «малоросійською» (українською) мовою, однак дозволялась публікація художньої літератури.

Другою впливовою подією був Емський указ (18 (30) травня 1876 р.), спрямований на витіснення української мови з культурної сфери (церква, музика, театр, книгодрукування (заборона ввезення на територію імперії книг, що надруковані українською мовою). Наслідком розпорядження про заборону друкування українською мовою стало те, що багато авторів стали видавати свої твори в Галичині, деякі почали записувати українські народні пісні латиницею.

Наступним важливим етапом був період українізації. Ця політика здійснювалась з 1920-х до початку 1930-х років ЦК КП(б)У й урядом УСРР з метою зміцнення радянської влади в Україні засобами поступок у вигляді запровадження української мови в школі, пресі й інших ділянках культурного життя. Але у травні 1933 року почались масове нищення української інтелігенції. Початком був арешт Михайла Ялового (12–13 травня) і самогубство Миколи Хвильового, у недоброї пам'яті харківському будинку «Слово». Кульмінацією дій радянського репресивного режиму стали масові розстріли «контрреволюціонерів». Загалом в один день за рішенням несудових органів було страчено десятки представників української інтелігенції – цвіту української нації. Але попри всі перешкоди в 1991 році українська мова стала офіційною мовою незалежної України.

Підсумовуючи, можна зазначити, наша рідна мова відіграла ключову роль у процесі державотворення. Попри всі заборони, репресії та складні часи, в 1991 році Україна стала незалежною державою з єдиною офіційною мовою. Нарешті українці отримали змогу жити і розвиватися як самостійна, незалежна нація зі своєю унікальною історією та культурою.

Література

1. Заблужко О. Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій. К.: Видавничий дім «Комора», 2018. 656 с.
2. Іваншин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. Дрогобич: Відродження, 1994. 218 с.
3. Терлак З. М., Сербенская А. А. Украинский язык для начинающих. Л.: Изд-во «Свит», 1992. 264 с.